

סימן מג

קדושת שם ה' בספרי כפירה מודפסים

"החשמל לאור החלכה" (סי' ג' סעי' ט'), שאין קדושה בספרים הנדפסים (אם כי אין להחיר איבוד בידיים של אזכרות גמורות).

ויש לעיין לפי זה בדינם של ספרי מינים ואפיקורסים, שלפי הדין יש לשורפם, אם גם בספרים הנדפסים חל דין זה. או שמא יש לומר שמאחר שאין לפועלי הדפוס שום כוונה, וההדפסה היא אוטומטית, לא יחול על ספרים אלו הדין האמור.

א. ספר-תורה שכתבו מין

נאמר במסכת גיטין (מ"ה ע"ב):

אמר רב נחמן: נקטינן, ספר תורה שכתבו מין – ישרף; כתבו עובד כוכבים – ייגזז...
תני רב המנונא בריה דרבא מפשוניא: ספר-תורה, תפילין ומזוזות שכתבו (מין) מסור, עובד כוכבים ועבד ואשה וקטן וכוותי וישראל מומר – פסולין.
ויש שאינם גורסים "מין" בברייתא דרב המנונא. ופירש רש"י בתחילת הסוגיא (ד"ה מין):
מין – האדוק בעבודת כוכבים, כגון: כומר.
וכן פירש רש"י בעוד מקומות (שבת קט"ז ע"א ד"ה ספרי מינים, עבודה זרה כ"ו ע"ב ד"ה מינים, חולין י"ג ע"ב ד"ה מין). ועיין גליון מהרש"א (לשו"ע יו"ד סי' רפ"א סעי' א' ד"ה אפיקורוס, וכן בגיטין שם ד"ה רש"י) שהביא גירסה אחרת ברש"י, ולפיה "מין" הוא מי שאינו מאמין בדברי חז"ל. ודבריו תמוהים, הרי בהמשך הגמרא נאמר שאם עובד כוכבים, מומר, כותי וגוי כתבו ס"ת – ייגזז, הייתכן שמי שאינו מאמין בדברי חז"ל יהיה חמור מהם? ועיין מהר"ן חיות (ד"ה רש"י) שכתב שלפי גירסה זו

ראשי פרקים

שאלה

- א. ספר-תורה שכתבו מין
 - ב. שיטת הרמב"ם בגדר "מין" ו"אפיקורוס"
 - ג. שיטת הרמב"ם בספר-תורה שכתבו מין
 - ד. שיטת המחנה אפרים
 - ה. שיטת הרמב"ם בהלכות תפילין
 - ו. ספר-תורה שכתבו מין – סיכום
 - ז. גדרו של דפוס
- תשובה
מסקנות

* שאלה *

נחלקו הפוסקים באשר לספרים הנדפסים ומכילים אזכרות, אם יש להם קדושה או לא. כי פועלי הדפוס אינם מתכוונים לקדש את השם. ובפרט בשיטת ההדפסה המשוכללת הנהוגה כיום, שהיא אוטומטית, אין לייחס את מעשה ההדפסה לפועלים (כפי שיובא להלן).

לדעת השבות-יעקב (ח"א סי' ט"ו, מובא בשע"ת או"ח סי' של"ד ס"ק ט"ז; וכן בגליון מהרש"א יו"ד סי' רע"א סעי' ז', לט"ז ס"ק ח', ד"ה ולי נראה) יש קדושה בספרים הנדפסים ע"י גויים. לעומתו סובר בעל הלכות-קטנות (סי' ט"ו) שאין בהם קדושה. אם כי יש להעיר שהם מתייחסים לשיטת ההדפסה בימיהם, שהיתה ידנית. אך בשיטה המודרנית החשמלית, יתכן שגם השבות-יעקב יודה שאין בהם קדושה. ואכן כתבו ערוה"ש (יו"ד סי' רע"א סעי' ל"ט) והחזו"א (יו"ד סי' קס"ד ס"ק ג') וכן בספר

* ניסן תש"ל.

לעומת זאת כתב הרמב"ם (הל' יסודי התורה פ"ו ה"ח):

אבל אפיקורוס ישראל שכתב ספר-תורה – שורפין אותו עם האזכרות שבו, מפני שאינו מאמין בקדושת השם, ולא כתבו לשמו... ומצוה לשורפו. כדי לא להניח שם לאפיקורסים, ולא למעשיהם. אבל עובד כוכבים שכתב את השם – גונזין אותו.

ב. שיטת הרמב"ם בגדר "מין" ו"אפיקורוס"

דברי הרמב"ם טעונים בירור. שכן בהל' תשובה (פ"ג ה"ח) כתב הרמב"ם שאפיקורוס הוא הכופר בנבואה, בנבואת משה או בהשגחה פרטית. וקשה, למה יגרע אפיקורוס מעובד עבודה זרה? ואולי יש לחלק בין מי שעובר עבירות מעשיות לבין מי שעובר עבירות השקפתיות. שכן האחרונות חמורות יותר לענין זה. אך הדבר דחוק. שהרי סתם עובד עבודה זרה גם מאמין בעבודה זרה. וכן מומר לשבת, סתמו אינו מאמין בה' בורא שמים וארץ (עי' רש"י חולין ה' ע"א ד"ה אלא).

ועיין לח"מ (הל' תשובה פ"ג ה"ז ד"ה תמישה, ונראה) שכתב שאפיקורוס לפעמים הוא שם מושאל; וגם מי שמביא לאפיקורסות (כגון המבזה תלמיד חכם), ייקרא אפיקורוס. ולפי זה יש לומר שכוונת הרמב"ם במונח "אפיקורוס" היא כרש"י, דהיינו: מין, והוא מומר האדוק בעבודה זרה. אולם זה דוחק קצת. שהרי עד כאן לא אמר הלח"מ אלא שמי שמביא לאפיקורסות אף הוא נקרא אפיקורוס; אולם כומר האדוק לעבודה זרה, שהוא חמור יותר מאפיקורוס, קשה לכנותו בשם "אפיקורוס".

ועוד, מלשון הרמב"ם משמע שהחילוק בין אפיקורוס לבין גוי, מומר וכותי, אינו כמו שפירשנו בדעת רש"י, הסובר שלא זו בלבד שאין קדושה בספר-תורה שכתבו מין, אלא יש בו טומאה. שהרי הרמב"ם כתב במפורש שהטעם הוא משום שאין כוונתו לשם שמים. וקשה, שהרי גם גוי, מומר וכותי, סתמן לא לשם שמים נתכוונו!

רש"י לא פירש כך את דברי רב נחמן, אלא להלן, בברייתא דרב המנונא, לפי הדפוסים שגורסים שם גם "מין". (עיין כס"מ, הל' תפילין פ"א הי"ג, שהביא גירסה זו. מיהו צ"ע אם בדברי הכס"מ לא נפלו שיבושים ע"י הצנזורה). ובמשנ"ב (סי' ל"ט סעי' ד', בה"ל ד"ה שכתבם) כתב על גירסת הגליון מהרש"א שטעות היא ברש"י. והסיק שרק מי שאדוק בעבודה זרה שכתב ספר-תורה – ישרף; אך אם כתבו מומר, אפילו מומר להכעיס – ייגזו.

ולפיכך החילוק שבין מין לבין גוי, מומר וכותי – לדעת רש"י – הוא זה: מין – מחשבתו רק לעבודה זרה (עי' רש"י גיטין שם ד"ה ישרף), וא"כ לא רק קדושה אין בספר-תורה זה אלא טומאה יש בו. כל אזכרותיו, לא רק שלא נכתבו לשם שמים אלא נכתבו לשם עבודה זרה. לכן גנאי הוא לספר-תורה זה שיישאר כך, ומצוה לשורפו. מה שאין כן בספר-תורה שנכתב ע"י גוי, כותי ומומר, שסתם מושבתם אינה לעבודה זרה. ואף אם אין בספר-תורה זה קדושה, גם טומאה אין בו; ולכן הדין הוא שייגזו ולא ישרף.

ובמסכת שבת (קט"ז ע"א) נאמר:

הגליונים וספרי מינין – ד' יוסי אומר, בחול קודד את האזכרות שבהן וגזזן, והשאר שודף. אמר ר' טרפון: אקפח את בני, שאם יבוא לידי, שאני אשדוף אותם ואת האזכרות שבהן... שאפילו אדם ודדף אחדיו להודגו ונחש רץ להכישו – נכנס לבית ע"ז ואין נכנס לבתיהן של אלו; שהללו מכירין וכופרין, והללו אין מכירין וכופרין...

אמר ר' ישמעאל, קל וחומר: ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה, שמי שנכתב בקדושה יימחה על המים. הללו שמתילין קנאה ואיבה ותחרות בין ישראל לאביהן שבשמים. על אחת כמה וכמה!

והתוס' (ד"ה ספרי) כתבו שמחלוקת התנאים היא בספר-תורה שנמצא אצל מין. שכן בספר-תורה שכתבו מין, סוגיא פשוטה היא בגיטין שיישרף, ולא מסתבר שסוגיא זו היא כר' טרפון ולא כר' יוסי. משמע דלא ניחא להו להתוס' לפסוק הלכה כר' טרפון.

והיא שואפת להשפיע ולהסית את הציבור אחריה.

ג. שיטת הרמב"ם בספר-תורה שכתבו מין

ולפי מה שאמרנו יוצא א"כ, שמצוות השריפה של ספר-תורה שכתבו מין היא לשם חיזוק התורה והקשר שבין הקב"ה לבין עם ישראל. וכל איסור "לא תעשון כן לה' אלהיכם" הוא רק במה שנעשה דרך השחתה (עי' רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ו ה"ז). מה שאין כן כאן, ששריפה זו היא לצורך תיקון; ואינה פגם בכבוד שמים, אלא להיפך, להרבות קדושה והכרת שם שמים בעולם (ועי' ש"ך, יו"ד סי' רע"ו ס"ק ז"ב. ודמי למגילת סוטה, שמוטב שיימחה שמו של ה' על המים כדי להביא שלום בין איש לאשתו, וק"ו כדי להביא שלום בין ישראל לאביהם שבשמים: עי' סוכה נ"ג ע"ב). אלא שלפי הסבר זה, למה לרמב"ם לומר "מפני שאינו מאמין בקדושת השם ולא כתבו לשמו", הרי אפילו אם היתה כוונתו לשם שמים, היה מותר לשרוף מן הטעם האמור? ונראה שכוונת הרמב"ם היא לומר שהיתר השריפה תלוי במה שאין כוונתו לשם שמים; ורק מצוות השריפה היא כדי שלא להשאיר זכר לרשעים.

אלא שלפי דברינו ע"כ צריך לומר שמוותר להשחית שם שנכתב שלא לשם שמים. ואכן השד"ח (כרך ו', קונט' "באר בשדי") מביא שיש הסוברים כך. ושם הביא השד"ח סברא לחלק בין כותב סתם, שהשם מתקדש בדיעבד, לבין הכותב ומכוון שלא לקדושה, שאכן השם אינו מתקדש.

ואולי זה החילוק גם לדעת הרמב"ם בין מין לבין שאר הכותבים שנפסלו: שמין מכוון שלא לקדושה, וגוי אינו מכוון אלא כותב סתם. ועיין כס"מ (הל' גירושין פ"ג ה"טו), שכתב שגוי פעמים מתכוון לשם שמים. אך לפי מה שכתבנו לעיל – שמין לדעת הרמב"ם אינו כמו מין לדעת רש"י, אלא כת בעלת השפעה מזיקה – ע"כ צריך לומר שלא די בכך שמין יכוון שלא לקדושה כדי שתהיה מצוה לשרוף את האזכרות שכתב; אלא כמו שכתבנו, שמכיון שהוא מטיל איבה בין

ואכן בהוצאה המדעית המדוייקת של הרמב"ם (הוצאת מוסד הרב קוק, וכן בהוצאת הרב קאפח ובמחנ"א) הגירסא היא "מין" ולא "אפיקורוס". ועליו נאמר שיש לשרוף את ספר-התורה שכתב. אלא שעדיין קשה: שכן הרמב"ם כתב בהל' תשובה (פ"ג ה"ז) שחמישה הם הנקראים מינים, והם: הכופרים – במציאותו של ה', בייחודו, באי היותו גוף ובהיותו ראשון, וכן העובד לישות אמצעית בינו לבין ה'. וא"כ הדרא קושיא לדוכתא. מדוע גרע "מין" כזה מגוי ומישראל מומר לעבודה זרה?

והנראה לומר בזה הוא, שהנה הרמב"ם נימק את מצוות השריפה בספר-תורה שכתבו מין (לאור מה שהוכחנו, שהגירסה הנכונה ברמב"ם היא "מין", נשתמש מכאן ולהבא במונח המדוייק "מין" במקום "אפיקורוס"), שהיא כדי לא לעשות זכר לרשעים ולמעשיהם, ומקורו בוודאי הוא דברי ר' טרפון ור' ישמעאל (שבת קט"ז ע"א). הרמב"ם חולק על התוס' (לעיל אות א'), וסובר שר' טרפון ור' יוסי נחלקו בספר-תורה שכתבו מין, והוא פסק להלכה כר' טרפון בענין זה (משום שר' ישמעאל סבר כמותו). ושם אמר ר' טרפון, "הללו מכירין וכופרין והללו אין מכירין וכופרין". וא"כ "מין" הוא המכיר וכופר, מה שאין כן בגוי, מומר לתיאבון וכות', שאינם עושים כן משום שמכירין וכופרין, אלא מנהג אבותיהם בידיהם (עי' חולין י"ג ע"ב). ולדעת ר' ישמעאל החילוק הוא בין מי שמטיל איבה בין הקב"ה לישראל, דהיינו משפיע על הציבור ומסית, לבין מי שהוא רשע בינו לבין עצמו ואין לו השפעה מסוכנת על הציבור. ולשון הרמב"ם נוטה יותר לדברי ר' ישמעאל, שכן מה שכתב "שלא להניח שם לאפיקורסים" (וליתר דיוק: "למינים") היינו כדי שמעשיהם לא ישפיעו לרעה על הציבור. וא"כ יש לחלק בין כת מגובשת, שהיא בעלת השפעה והסתה, לבין יחידים, שהם עוברים בינם לבין עצמם ואינם מסיתים ומשפיעים.

ולפי זה צ"ע אם כת הריפורמים, למשל, שייכת לסוג זה לדעת הרמב"ם; שהרי הם כת קבועה שיש לה אידיאולוגיה,

של ה', אין היתר לשרוף את אזכרותיהם. אך מין, שהוא כופר בה' ועובד ע"ז – ספרו ישרף. ודווקא גוי שאינו עובד עבודה זרה, ספר-תורה שלו ייגנז; מה שאין כן בגוי העובד עבודה זרה – לא גרע ממין. ועל דרך זו כתב הרמב"ם בתשובה (מהדורת בלאו סי' רס"ג) לחלק בין הקראים, הכופרים בתורה שבע"פ, לבין המינים שהם כופרים בתורה מן השמים (וכן חילק שם בס' תמ"ט).

ה. שיטת המחנה אפרים

המחנה-אפרים (בסוף הספר, בהגהותיו ליר"ד, הל' ספר תורה) דן בביאור דברי הרמב"ם הנ"ל (בהל' יסודי התורה), וכתב שם מספר תשובות: בתשובה הראשונה הוא מבאר את דברי הרמב"ם, ואומר שאין קדושה בשם שנכתב ללא כוונה, ומותר למחקו. ומטעם זה יש לשרוף ספר-תורה שנכתב ע"י מין. ולעומת זאת ספר-תורה שנכתב ע"י גוי ייגנז, משום שבשעה שהוא כותב את השם, הוא יודע שזהו שמו של ה', והוא מאמין בו, ולכן השם מתקדש. ורק לענין כשרות ספר-התורה אין הדבר מועיל, והוא פסול לקריאה; ומשום כך ייגנז (ועי"ש שהסתפק בדבר, וייתכן שזו תשובה אחרת).

ובתשובה נוספת שם כתב שספר-תורה שכתבו מין ישרף משום שהשם לא נכתב בכוונה, כי סתם מין אינו מתכוון לשם שמים. לעומת זאת, בגוי שכתב ספר-תורה – הדין הוא שייגנז; ואע"פ שסתם גוי אינו מתכוון לשם שמים, אסור לשרוף את השם, מדרבנן. ובמין תיקנו שריפה כדי שלא להשאיר זכר למינים. בהמשך דבריו שם נראה שחזר בו, ולבסוף הוא משאיר את הדבר בספק, אם יש קדושה בשם ה' שנכתב ללא כוונה. ומסקנתו היא שגוי שכותב, סתמו כותב שלא לשמה, והשם אינו קדוש. אך ישראל, שסתמו כותב לשמה, יש להסתפק אם צריך כוונה מפורשת כדי לקדש את השם או שדי בכוונה סתמית (ועל הדרך שהסתפק בתשובתו הראשונה).

ישראל לבין הקב"ה, מצוה לשרוף את שם ה' שכתב.

ד. שיטת הרמב"ם בהלכות תפילין

לפי מה שכתבנו לעיל (אות ב'), לחלק בין מין לבין אפיקורוס, נראה שיש להגיה גם בדברי הרמב"ם בהל' תפילין (פ"א ה"א) כפי דבריו בהל' יסודי התורה:

ספרי תורה, תפילין ומזוזות שכתבן מין (ולא "אפיקורוס") – ישרפו.

כתבן גוי (ולא "כותי"). וכן מוכח מהמשך הדברים שם, שהרי כותיים סתמן עובדי עבודה זרה הם, עי' חולין ה' ע"ב) או ישראל מומר (והכוונה היא למי שמומר להנחת תפילין) או מוסר ביד אגס (דחזקתו מומר הוא) או עבד או אשה או קטן – הדין אלז פסולין, וייגנזו.

ונראה שהחילוק ביניהם לדעת הרמב"ם הוא כזה: מין – הוא הכופר בה' ועובד עבודה זרה, וא"כ אין כוונתו כלל לה'. מה שאין כן בגוי, מוסר, מומר לתפילין וכדו', שאינו בהכרח כופר במציאותו של ה' ויחודו; ואף שאין כוונתו לקדש את השם, וספרו ותפיליו פסולים, מיהו סוף-סוף כשכתב את ה' האמין במציאותו, ולכן אסור לשרפו.

ולפי גירסא זו מיושבת הקושיא שהביא בספר קובץ (הל' יסודי התורה פ"ו ה"ח) מספר "בני חייא" (יר"ד דף ס"ג) על דברי הרמב"ם (הל' ספר-תורה פ"א ה"א) שפסק ספר-תורה שכתבו אפיקורוס כשר ללמד בו תינוקות.

ולדברינו אין סתירה כלל. שכן יש לחלק בין ספר-תורה שכתבו מין לספר-תורה שכתבו אפיקורוס (מיהו במהדורת הרב קאפה, הגירסא כאן היא: "ספר-תורה שכתבו גוי", וצ"ע).

ולדברינו הגמ' והרמב"ם (בהל' יסודי התורה ובהל' תפילין) נקטו בדקדוק דווקא מין, ולא אפיקורוס וכופר, שכן אפיקורוס מאמין בה', אלא שהוא כופר בנבואה והשגחה. וכן הכופר הוא מי שכופר בתורה מן השמים ובגאולה העתידה (רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ח). ומאחר שאינם כופרים במציאותו

מה שכתב אלא לגנוז (ולדעת המחנ"א חיוב גניזה הוא מדרבנן).

תשובה

מספק יש להתייחס בקדושה אל גליונות דפוס שתוכנם פסול ומכילים אזכרות, ואף יש לגנוז אותם. אולם הגניזה לא תהיה בבית הגניזה עם כתבי קודש אחרים. (וכעין זה מצינו לענין קבורה, שאין קוברים רשע אצל צדיק: ע' סנהדרין מ"ז ע"א). ויכול אדם לחפור בור בחצירו ולגנוז אותם שם. ונראה שגם אם כתבים אלו מכילים דברי הסתה כנגד ה' ועיקרי האמונה, שייטכן שמוטר גם לשרוף אותם, מסתבר שגם בגניזה כזו יוצאים ידי חובה.

ובאשר לחיוב שריפה בספרים שכוונתם להסית ולהדיח, אע"פ שהם מודפסים ואין לייחס לפועלים שום כוונה בהדפסת ה"שמות" שבהם – מ"מ זיל בתר טעמא. שהרי חיוב שריפה הוא בגלל החשש להשפעה מזיקה של הספרים על קוראיהם. ונימוק זה תופס גם בספרים הנדפסים, כי סוף־סוף ההשפעה המזיקה קיימת בין אם הפועלים התכוונו לכך ובין אם לאו. ולכן נראה שספרי מיסיון וכדו', שמטרתם להסית ולהדיח אנשים מאמונתם, יש לשרוף גם אם נדפסו (ועי' שו"ת אגרות משה יו"ד ח"א סי' קע"ב).

מיהו, מכיון שיוצאים ידי חובה גם בגניזה, נראה לענ"ד שעדיף לגנוז אותם (אם כי, כאמור, לא בגניזה הרגילה המיועדת לשמות הקדושים).

מסקנות

- א. דעת רש"י היא ש"מין" הוא אדם האדוק בעבודה זרה; והספר שכתב ישרף מפני שמחשבתו של הכותב היא לעבודה זרה, ולכן אין בו קדושה אלא טומאה.
- ב. לדעת הרמב"ם, "מין" בדרך כלל הוא הכופר בה' או מי שעובד עבודה זרה.
- ג. לדעת הרמב"ם (בגירסאות המדוייקות), רק ספר

וא"כ לענייננו יש לומר כמו שכתבנו, שסתם מין אין כוונתו לשם ה', ולכן אין השם קדוש, ומותר למוחקו. ומכיון שאסור להשאיר זכר לרשעים, מצוה לשורפו. ולעומת זאת, בגוי שכתב ספר־תורה – הספר ייגנוז, אם משום שייטכן שגוי מתכוון גם לשם ה' (כמו שכתבנו לעיל, אות ג', בשם הכס"מ), או שהוא קדוש מדרבנן (כמו שכתב המחנ"א).

ועי' תוס' (מנחות מ"ב ע"א ד"ה ואל) שהקשו, למה פסלו ספר־תורה שכתב גוי מכוח דרשת הפסוק "וקשרתם וכתבתם – כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה" (גיטין מ"ה ע"ב, מנחות שם), תיפוק ליה שאין כוונתו של הגוי לשמה? ותירצו שלושה תירוצים:

א. הדרשה נחוצה לפסול אשה, צדוקי, קטן וכדו', ולא גוי.

ב. השם פסול רק אם נכתב בכוונה הפוכה, שלא לשם שמים; אך בסתם, אין השם פסול.

ג. הדרשה נחוצה למי שכתב פסוקים בתורה שאין בהם אזכרות.

נמצא שלתירוצים הראשון והשלישי, שם שנכתב ללא כוונה אינו קדוש. ולתירוצים אלו ע"כ צריך לומר שספר־תורה שכתבו גוי ייגנוז מדרבנן, וכמו שכתב המחנ"א בתירוץ השני. והתירוץ השני של התוס' סובר כתירוץ הראשון של המחנ"א (עי"ש בדבריו שרמז לתוס' הנ"ל, וייתכן שהתכוון למה שכתבנו).

ו. ספר־תורה שכתבו מין – סיכום

וא"כ למעשה לדעת רש"י, וכמו שהכריע המשנ"ב (סי' ל"ט סעי' ד' בה"ל ד"ה שכתבם), יש לשרוף רק שמות שנכתבו ע"י מי שאדוק בעבודה זרה. ולדעת הרמב"ם יש בהם כמה דרגות:

- א. כופר שיש לו השפעה מזיקה, מן הראוי לשרוף את מה שכתב.
- ב. מי שאינו מאמין בה' ובתורתו, נחשב למין, ומותר לשרוף את מה שכתב.
- ג. מי שאינו כופר גמור, כגון גוי, אין לשרוף את

- ה. למעשה, מין שכתב דברים שבקדושה – לא חלה עליהם קדושה, ומעיקר הדין אינם חייבים גניזה. אולם בספרים הנדפסים, שאין לייחס כל כוונה לפועל שהדפיס אותם, מן הראוי לגנוז גם ספרי מינות. אולם הדבר לא ייעשה בגניזה הכללית של כתבי הקודש.
- ו. ספר כפירה מודפס, שנועד להשפיע על הציבור לרעה, יש לשורפו. אך אפשר גם לגנוז אותו, אם כי לא בגניזה הרגילה עם השמות הקדושים.
- תורה שנכתב ע"י מין – ההבדל בכת כופרים פעילה ומגובשת שיש לה השפעה שלילית ניכרת על הציבור – חייב שריפה, ולא ספר-תורה שנכתב ע"י אפיקורוס. וטעם חובת השריפה הוא כדי שלא יהיו לרשעים אלו שם והשפעה.
- ד. לדעת המחנכה-אפרים אין קדושה בשם שנכתב שלא בכוונה לשם שמים. ולכן היתה אפשרות לתקן שספר תורה שכתבו מין יישרף.

סימן מד

חיוב מזוזה בחממה

בחדשות. והשאלה הנשאלת היא: האם חממה היא מבנה החייב במזוזה?

א. מזוזה בבנין שאינו עומד למגורים

פסק השו"ע (סי' רפ"ו סעי' ב'):

אלו המקומות שחייבים במזוזה... בית התבן, בית הנצים ובית הבקר – חייבים. ומקור דבריו הוא שיטת הרי"ף (הל' מזוזה דף ו' ע"ב) והרא"ש (הל' מזוזה סי' ט"ו). אך לדעת הרמב"ם (הל' מזוזה פ"ו ה"ז) – מבנים אלו פטורים ממזוזה.

ולכאורה נראה שגם דינה של החממה הוא כמו מבנים אלו. וא"כ לפי השו"ע היא תהיה חייבת במזוזה. אמנם כתב בערוה"ש (סעי' ט"ז) שלדעתו יש לקבוע מזוזה בלא ברכה, אלא שהעולם נהגו לברך. אך הפת"ש (ס"ק ט"ז) כתב בשם שו"ת רעק"א (ח"א סי' ס"ו ד"ה אמנם) דלית דחש ליה להרמב"ם.

ומ"מ אע"פ שהשו"ע (יו"ד סי' רפ"ו סעי' ב') פסק שבית התבן, בית העצים ובית הבקר חייבים במזוזה, פוק חזי מאי עמא דבר; ורובא דאינשי נהיגי שאינם קובעים מזוזה בלולים, רפתות וכיו"ב, אע"ג דלא נפיש זוהמייחו (עי' פת"ש ס"ק

ראשי פרקים

שאלה

- א. מזוזה בבנין שאינו עומד למגורים
- ב. גדר בנין עראי
- ג. שיטת הרמב"ם בדיון סוכת היוצרים
- ד. שיטת רש"י והראב"ד
- ה. הסברים אחרים במחלוקת ר' יוסי ור' יהודה
- ו. חממה – "בית" או "שדה"?
- ז. מבנה שאינו ראוי לדירה

תשובה

מסקנות

שאלה *

בדור האחרון התפתחה מאד שיטת הגידול בחממות. החממה עשויה קונסטרוקציה קבועה של צינורות מתכת, ועליה פרושות יריעות ניילון. יריעות אלו (בתקופה בה נשאלה השאלה) מחזיקות מעמד במשך מספר חודשים עד שהן נקרעות. אך בשנים האחרונות החלו להשתמש ביריעות חזקות יותר, שהן מחזיקות מעמד במשך שנה, ולקראת החורף מחליפים אותן

* שבט תשל"ה.